

פְּרִשֶׁת וַיִּקְרָא

הָעֲנָה - תֵּנְאִי לַתּוֹרָה

וַיִּקְרָא אֶל מֹשֶׁה (א, א)

♦ א' זַעֲיָרָא - רִמּוֹ לַעֲנָה

אומר המדרש (תנחומא צו סימן יד): "למה מתחילים התינוקות של בית רבן ללמד בספר ויקרא? אלא מפני שכל הקרבנות כתובים בו, ומפני שהם טהורים עד עכשו ואינם יודעים מהו טעם חטא ועוון, לפיכך אמר הקב"ה שיהיו מתחילין תחלה בסדר הקרבנות, יבואו טהורים ויתעסקו במעשה טהורים".

דברי חז"ל אלו שגורים בדרך כלל בפיו של כל חידר יינגעלע [ילד של תלמוד תורה]. במסבת החמש מלמדים אותו לדקלם זאת.

אבל לנו מתר להתבגר ולשאל את עצמנו: ניחא שיש ענין שילדי החידר הטהורים שלא טעמו טעם חטא יתחילו את למודם בעניני טהרה, אבל עניני טהרה הם גם הלכות טמאת שרץ, מצרע, זב וזבה. ה"טהורים" שבקרבנות הם רק חלק מהלכות הקרבנות. מקריבים בהמות טהורות ולא בהמות טמאות. גם בהלכות אסור והתר, הבהמה הנאכלת היא רק הבהמה הטהורה. כך שהדבר אינו קשור בדוקא להקרבת הקרבנות. היכן אפוא מתבטא העסוק בטהורים בלמוד הקרבנות?

עקבתי וראיתי, שברבים מתלמודי התורה, במעמד המרגין של "חמש סעדה", פשהטהורים הקטנים יושבים על בימה מפארת עם תלבשת אחידה וכתרים

על ראשם, באחד הדקלומים שהם אומרים, הם נוגעים בא' זעירא, ושוואלים: למה כתוב אל"ף קטנה ב'ויקרא', ועונים כי האל"ף מרמזת על הילד שבא ללמד, וגם אני אהיה למדן קטן...

נכון, אין שום מקור לדברים, אבל הקב"ה שלח ביד שלוחיו המלמדים כבר שנים רבות להכניס לטהורים הקטנים את המשפט הזה. הילד מתחיל את למוד התורה שלו עם הבנה שהתורה פותחת בה את ספר ויקרא.

"ויקרא אל משה", "ויקרא" - א' זעירא. הדבר בא ללמד את הילדים את מדת הענוה. בעמדם בפתח שערי התורה, אומרים לילדים: דעו לכם שהענוה היא תנאי לתורה. אין התורה מתקיימת אלא במי שמשים עצמו כא' זעירא... כשם שב'ויקרא' יש א' קטנה, כך אני קטן שבקטנים.

השאלה היא, האם זהו הגיל בו אמורים אנו לחנך את הילד למדת הענוה? הלא מדת הענוה היא מדה גבוהה שהתורה שבחה בה את משה עבד ה'. מה מקום יש להחדיר בגיל כזה את הענין הגבוה הזה?

נבין אפוא, כי יסוד הענוה הוא שהאדם שם עצמו "כמי שאינו" (סוטה כא ע"ב). הוא לא קים. יש הקב"ה, יש תורה ומצוות, ואני מקים הכל, לא משום שאני מבין את הדברים, לא מכח שקול הדעת שלי. הרי אני עצמי אינני קים כלל! אני מקים הכל - כי הקב"ה צוה.

♦ כאשר צוה ה' את משה

ה"בית הלוי" מאריך לבאר את חטא העגל. הרי בני ישראל בעצם לא חטאו, הכל נעשה בתם לב: השטן הראה להם את דמות משה שגלוקח על ידי המלאכים, וכשהם עשו את העגל הם לא התכוננו לעבד עבודה זרה, אלא ראו בעגל את דמות השור שבמרפבה. אם כן קשה, על מה יצא חרון אף ה', עד שאמר (שמות לב, לד): "וביום פקדי ופקדתי עליהם חטאתם", שאין מחילה על החטא עד סוף כל הדורות?

מבאר ה"בית הלוי", כי נקדת החטא היתה בכך שפעלו מכח עצמם ולא על פי צווי ה'. גם אם לא היה דפי במעשה שלהם, הדפי הוא בעצם עשיית המעשה

מכח עצמם. יהודי אינו פועל מכח עצמו, מכח שקול דעתו, אלא עושה את כל מעשיו מכח צווי ה' ועל פי צווי התורה!

זה היה היסוד של קבלת התורה - "נעשה ונשמע". אני עצמי כלום, עפר ואפר, איני מבין כלום ואיני יודע כלום, איני יכול לפעל מכח ההבנה שלי, אלא "נעשה" את אשר צוה ה'.

על פן צוה ה' על מלאכת המשכן, כדי לכפר על חטא העגל. הכיצד? במלאכת המשכן חוזרת התורה שוב ושוב על המשפט: "כאשר צוה ה' את משה". כל מה שנעשה במשכן לא נעשה מכח ההבנה ושקול הדעת, אלא אף ורק מכח צווי ה' - "כאשר צוה ה' את משה", בלי לנסות ימין ושמאל.

נקודת החטא במעשה העגל הייתה בכך שפעלו מכח עצמם, והכפרה במעשה המשכן הייתה בכך שפעלו "כאשר צוה ה' את משה".

♦ 'תעודת אמינות' מול בורא עולם

היה יהודי בניו יורק שעבד כקבלן שפוצים. יום אחד הוא ראה מודעה בעתון ובה הצעת עבודה לשפוצן אחזה גדולה של גוי אמריקאי. היהודי הבין שיש כאן פוטנציאל לרווחים נאים. הוא הציע את עצמו וצירף קורות חיים.

הצעתו התקבלה והוא הזמן לפגישה עם בעל האחזה. מועד הפגישה נקבע לאחד הימים הראשונים של חודש אב. הוא הפנה שאלה לרבי משה פיינשטיין וצ"ל: "אני חושש שאם אבוא עם זיפי זקן של 'בין המצרים', הדבר עלול לצר רשם לא-ראוי על בעל האחזה, והוא ידחה אותי. מדבר בעסקה שיכולה להכניס לי רווחים נאים, האם יש מקום להקל ולהתגלח לקראת הפגישה כדי שלא אפסיד את העסקה?"

השיב הרב פיינשטיין: "אנחנו צמודים לשלחן ערוך, אם אסור - אסור. תנהג כפי ההלכה, ותזכה לסיעגתא דשמיא".

בתחלה החליט האיש לצית לפסק של רבי משה פיינשטיין. בהגיע המועד הוא התפונן לפגישה, לבש את חליפתו המהדרת, סרק את שערו, אף כשהציץ

במראה לא היה שלם עם המראה שנבט ממנה... הוא חשב בלבו: איך אֶזְכֶּה בהצעת העבודה עם הופעה בלתי מרשימה שכזו... לא עמד בנסיון וגלח את זיפי זקנו.

הגיע לפגישה עם בעל האחזה, הציג את עצמו, וגם הציג תמונות ותשימים של עבודות אחרות שבצע. האיש לא הסתיר את התרשמותו החיובית ממנו. לבסוף אמר לו: "אני רוצה לסגר אתך את העסקה, אולם עדן חסר לי פרט אחד. אני עומד להכניס אותך לתוך ביתי, יש שם רכוש רב וחפצי אמנות יקרים. האם יש לך תעודת אמינות?"

השיב היהודי: "אין לי תעודת אמינות, אבל אתה יכול להתעניין ולברר עלי אצל האנשים שעבדתי אתם".

אמר האיש: "אני עובד הרבה עם יהודים. אני יודע שבשבועות הללו היהודים לא מתגלחים, כי לפי חקי ההלכה שלכם אסור להתגלח. אני רואה שבאת אלי בפנים מגלחות. כיצד עשית זאת, הרי זה בנגוד לחקי ההלכה שלכם? אם אינך נאמן לאלקים שלך, איך תהיה נאמן כלפי?"

בעל האחזה, כמובן, דחה אותו. הוא יצא מהבית המפאָר במפח נפש. הרוחים הגדולים ירדו בן רגע לטמיון...

הוא חשב שאם יתחכם ויעבר על ההלכה יקבל את העבודה, אף הוא טעה! אדרבה, אלו היה עושה את רצון ה' ומקים את ההלכה כפשוטה, בלי להתחכם, היה זוכה לקבל את העסקה המשתלמת. אמנם הוא היה מרגיש לא נוח במראה שלו, אף אז היה מתברר לו שהוא זכה לקבל את העסקה דוקא בגלל הפנים הלא-מגלחות שלו, כי הן משמשות לו כ'תעודת אמינות'...

♦ התורה מצוה – ואנו מקימים!

אמרו חז"ל (מכילתא בשלח פרשה ה): "הגיעה שבועתו שנשבע הקדוש ברוך הוא לאברהם שיגאל את בניו, ולא היה בידם מצוות שיתעסקו בהם כדי שיגאלו, שנאמר (יחזקאל טז, ז): 'ואת ערם ועריה', ערום מפל מצוות. נתן להם הקב"ה

שְׁתֵּי מִצְוֹת - דָּם פֶּסַח וְדָם מִילָה, שְׁתֵּי תַעֲסָקוֹ בָּם כְּדִי שְׂיִגְאָלוּ, שֶׁנֶּאֱמַר: 'וְאֶעֱבֹר עָלֶיךָ וְאֶרְאֶה מִתְּבוֹסֶסֶת בְּדַמֶּיךָ'."

כֹּה מוֹבָא בַּמִּדְרָשׁ (מִדְרַשׁ תְּהִלִּים קִיד): "בְּאִיזָה זְכוּת יֵצְאוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם? בְּזְכוּת דָּם הַפֶּסַח וְדָם הַמִּילָה, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): 'וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי וְאָמַר לְךָ בְּדַמֶּיךָ חַיִּי'"

מִדּוּעַ דּוֹקֵא שְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלּוּ?

אֵת מִצְוַת מִילָה אָדָם מְקַיֵּם בְּלִי שׁוּם הִבָּנָה וּבְלִי שׁוּם שְׁקוּל דַּעַת עֲצָמִי. הָאָדָם נִמּוּל - כִּי הַקֶּב"ה צִוָּה לְמוּל. כֹּה מוֹבָא בַּפְּרָקִי דְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר (פָּרָק כט): "מִכָּאֵן אֵתָּה לְמַד שְׁבָנִי יַעֲקֹב הָיוּ נִמּוּלִין, וּמָלוּ לְבָנֵיהֶם וְהִנְחִילוּהָ לְחָק עוֹלָם, עַד שֶׁעָמַד פְּרַעַה וְגָזַר עֲלֵיהֶם גְּזֵרוֹת קָשׁוֹת וּמָנַע מֵהֶם בְּרִית מִילָה. וּבִיּוֹם שֶׁיֵּצְאוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם נִמּוּלוּ כָּלָם מִגְּדוֹל וְעַד קָטָן."

גַּם אֵת קֶרְבֵּן פֶּסַח עָשׂוּ יִשְׂרָאֵל מִכַּח צוּי ה'. כַּאֲשֶׁר קָרָא פְּרַעַה לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן וְאָמַר לָהֶם (שְׁמוֹת ח, כא): "לָכוּ זַבְּחוּ לְאֱלֹהֵיכֶם בָּאָרֶץ", אָמַר מֹשֶׁה (פְּסוּק כב): "לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֵּן כִּי תוֹעֲבַת מִצְרַיִם נִזְבַּח לֵה' אֱלֹהֵינוּ, הֵן נִזְבַּח אֵת תוֹעֲבַת מִצְרַיִם לַעֲבִידָתָם וְלֹא יִסְקָלְנוּ."

אֶךְ מִרְגַּע שֶׁה' צִוָּה עַל הַקֶּרְבֶּת הַפֶּסַח, בָּבֶת אַחַת סָרִים כָּל הַפְּקוּקִים וְהַתְּהִיּוֹת. אִם ה' צִוָּה - יֵשׁ לָקִיִּם אֵת צוּיָו, בְּלִי אָמַר וּדְבָרִים. הַקֶּב"ה אָמַר לְמֹשֶׁה וְאַהֲרֹן (שְׁמוֹת יב, א-ו): "דַּבְּרוּ אֶל כָּל עַדַּת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר... וְיִקְחוּ לָהֶם אִישׁ שֶׁה לְבִית אֲבֹת שֶׁה לְבִית... וְשִׁחֲטוּ אוֹתוֹ כָּל קֹהֵל עַדַּת יִשְׂרָאֵל". אָמַר מֹשֶׁה לְיִשְׂרָאֵל: ה' צִוָּה אֶתְכֶם לְקַחַת אֵת אֱלֹהֵי מִצְרַיִם וְלִשְׁחַט אוֹתוֹ, וְהֵם קִיְּמוּ אֵת הַצּוּי בְּשִׁלְמוֹת.

לְאַחַר שֶׁנִּצְטָווּ יִשְׂרָאֵל עַל קֶרְבֵּן פֶּסַח, נֶאֱמַר (שְׁמוֹת יב, כח): "וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן כֵּן עָשׂוּ", אוֹמֵר רַש"י: "וַיֵּלְכוּ וַיַּעֲשׂוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" - וְכִי כָּבַד עָשׂוּ, וְהִלָּא מִרְאֵשׁ חֲדָשׁ נֶאֱמַר לָהֶם? אֵלֹא מִכִּיּוֹן שֶׁקִּבְּלוּ עֲלֵיהֶם, מַעֲלָה עֲלֵיהֶם כָּאֵלּוּ עָשׂוּ. 'כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֵת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן' - לְהַגִּיד שִׁבְחוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא הִפִּילוּ דְבַר מִכָּל מִצְוַת מֹשֶׁה וְאַהֲרֹן."

• להאיר •

זה היסוד של כל התורה כלה. נצטוית? עשה מה שנצטוית, בלי לשאל שאלות ובלי לחפש הסברים.

אלה ששאלו שאלות לא יצאו ממצרים, הם מתו בשלש ימי אפלה. מי יצא? אלה שלא שאלו שאלות. אל תשאלו: איך נחיה במדבר, מה נאכל, מה נלכש? אם הקב"ה אומר לכם לצאת - תסמכו עליו, בלי להפעיל שקול דעת עצמי.

זה היסוד של פסח, וזו ההקדמה הגדולה לקראת מתן תורה - היום שבו הכריזו ישראל לדורי דורות "נעשה ונשמע". התורה מצוה - ואנו מקימים!

ההתעסקות בטהרה אצל הטהורים הקטנים היא חשובה, ואולי אף קריטית, אבל אין הפונה רק התעסקות רעיונית בדברים טהורים, זה לא רק מה שנשמע ממחנכים שרצוי לא לתת לילדים לשחק עם חיות טמאות, כי זה משפיע על הנפש. ברור שזה נכון, אבל כן מבקשים להחדיר בלכבות הטהורים הללו שגם את הדברים הלא בדיוק מובנים - אנו עושים כפי שה' צונו!

מה הענין לקחת בהמה ולשחט אותה רק כדי לשורף את בשרה? גם אמות העולם בעבודת האלילים שלהם הקריבו קרבנות. באו הראליים שבהם - בני התרבות היונית, אלו שהם אבירי החכמה, ולא הבינו מדוע דוקא כבש או טלה, מה רע במשהו מתקדם יותר כמו חזיר?

ואנו מרגילים את הטהור הקטן, שמה שהתורה אומרת זה ראוי, ומה שהתורה אומרת לא, אינו ראוי! מה שבעיני התורה טהור, אנו מקריבים, ומה שבעיני התורה טמא אנו מרחיקים.

זאת הטהרה אותה אנו מטביעים בתוככי הנפש הצעירה.

